

ÚJ KÖNYVEK

Külgazdaság, LXII. évf., 2018. március–április (42–51. o.)

Burián László – Raffai Katalin – Szabó Sarolta: Nemzetközi magánjog

Pázmány Press, Budapest, 2017, 484 o.

2017. április 4. napján elfogadásra került a nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény (a továbbiakban: Kódex), mely a tárgykört korábban szabályozó 1979. évi 13. törvényerejű rendeletet (régí Kódex) váltotta fel. A Kódex számos jelentős újítást hozott, melyek időszerűsége, valamint szükségessége megkérdőjelezhetetlen. Az Európai Unió kiterjedt nemzetközi magánjogi és polgári eljárásjogi jogalkotása, az új polgári törvénykönyv megalkotása és a nemzetközi magánjog kodifikációs irányvonalában megjelenő változások (rugalmas szabályozás igénye, alternatív és új kapcsolóelvek térhódítása, generálklauzulák szerepének növekedése stb.) csak néhány jelenség azok közül, melyek indokolták az új szabályozás megszületését.¹ A nagy erejű változásokat természetesen az egyetemi oktatást szolgáló művek sem hagyhatták figyelmen kívül – még a Kódex hatálybalépését megelőzően jelent meg többek között² *Burián László, Raffai Katalin és Szabó Sarolta* az új nemzetközi magánjogi törvény szabályait is feldolgozó átfogó munkája (a továbbiakban: Tankönyv).

A nemzetközi magánjog elmélete mint a „jogtudományok atomfizikája”,³ habár tagadhatatlanul érdekes és izgalmas, nem nevezhető egyszerűen befogadható témának. Az olvasó – mind a hallgatók, mind a nemzetközi magánjog iránt érdeklődők – a Tankönyvet megragadva azonban egy alapos, szakszerű, mégis könnyen feldol-

<https://doi.org/10.47630/KULG.2018.62.3-4.42>

¹ *Szabó* [2016b], 60–61. o.

² Feldolgozza a Kódex szabályait *Nagy Csongor István* „Nemzetközi magánjog” című tankönyvének harmadik kiadása is. Lásd: *Nagy* [2017].

³ *Konrad Zweigert* megállapítását idézi *Burián László*. Lásd *Burián* [2016], 51. o.

gozható bevezetőt kap a tárgy rejtelseibe. A könyv a tradicionális jogintézmények és jogági alapfogalmak bemutatása mellett 484 oldalon magyarázza a jogágban megjelenő, fentebb említett újításokat. Az írott tananyag a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának koncepcióját követi:⁴ a nemzetközi gazdasági kapcsolatok jogterülete elkülönülten kerül oktatásra a „klasszikus” nemzetközi magánjog területétől, ennek megfelelően előbbit külön tankönyv tárgyalja.⁵

Szerkezetét tekintve a Tankönyv az előszó mellett tizenhat fejezetet és különböző releváns jogforrásokat felvonultató függelékkel tartalmaz. A Kódex felépítését követve az anyag általános, illetve különös részre oszlik. Az általános rész foglalkozik a nemzetközi magánjog fogalmaival, alapkérdéseivel, forrásaival, illetve a nemzetközi magánjogi tényállások elbírálásának módszereivel. Ebben a körben kapott helyet a tudománytörténeti fejezetet követően a kollíziós szabály és a kollíziós szabály alkalmazása során felmerülő jogintézmények (minősítés, hozzáigazítás, előkérdés, *renvoi* stb.) bemutatása is. Az általános kérdések taglalását a külföldi jog alkalmazásáról, illetve a közrendről és az imperatív szabályokról szóló fejezetek zárják. A különös rész belső felosztása a Kódex fejezeteinek sorrendjéhez igazodik: egymást követik a személyekről, a nemzetközi családjogról, az élettársakról és bejegyzett élettársakról, a nemzetközi dologi jogról, a nemzetközi kötelmi jogról, az öröklési jogról, illetve az egyes eljárásjogi rendelkezésekről és joghatóságról, valamint a külföldi határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló egységek.

Az első fejezetek, melyek a könyv általános részét alkotják, tulajdonképpen *Burián László* „Nemzetközi magánjog – Általános rész” című tankönyvének harmadik, átdolgozott kiadásának tekinthetők. Az első, 2014-es kiadást a 2016-os átdolgozás követte, mely végül 2017-ben a különös részi fejezetekkel egybeszerkesztve, immár „teljes egészet” alkotva jelent meg. Praktikus módon már a könyv lelegején tisztázásra kerülnek a nemzetközi magánjog alapkérdései (I. fejezet, *Burián László*). A nemzetközi magánjog funkciója, feladata, vetületei és a nemzetközi magánjogi tényállás szemléletes példákon keresztül („Olasz nő és magyar férfi házassága és válása”, „Német orvostanhallgatók autóbalesete Dél-Afrikában” stb.) válik „élővé”. A tételes jogi szabályok szinte észrevétlenül épülnek be a törzsszövegbe – lásd a többek között a Kódex céljával és hatályával foglalkozó 5. alfejezetet („A nemzetközi jelleg

⁴ Más koncepciót követ *Mádl Ferenc* és *Vékás Lajos* mindeddig nyolc kiadással büszkélkedhető „Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga” című tankönyve. Lásd: *Mádl–Vékás* [2016].

⁵ A területtel *Szabó Sarolta* által többször átdolgozott „*Bánrévy Gábor*: Nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga” című tankönyv foglalkozik. Lásd: *Bánrévy* [2016].

elbírálása a magyar fórum előtti eljárásban”),⁶ mely könnyed stílusban és a tiszta nyelvezettel könnyen tanulhatóvá teszi az anyagot.

A II. fejezet (*Burián László*) az alkalmazandó jog megtalálásának „alternatív” módszereire koncentrál. Az alkalmazandó jogot ugyanis bizonyos esetekben nem a fórum egyértelmű kollíziós szabálya által találjuk meg. Ezeket az eseteket, mint például az egységesített anyagi jog szerepét, a külföldön szerzett alanyi jogosultságok, illetve bizonyos külföldi jogszabályok tényként való kezelésének helyzetét veszi számba a szakasz. Külön kiemelendő ebben a körben a felek akarati autonómiájának, illetve a generálklauzulák szerepének hangsúlyozása, mely megoldások a Kódex – és valamennyi modern nemzetközi magánjogi kodifikációs termék⁷ – rendszerében hangsúlyos szerepet játszanak. A jogválasztás példának okáért tételes jogi formában is megjelenik a Kódex általános részében,⁸ mely innovatív rendelkezés konkrét célja a felek autonómiájának növelése a nemzetközi magánjogi szabályozásban. A Kódex a nemzetközi szabályozási tendenciát követve kiterjeszti a jogválasztás lehetőségét azon területekre (személyes jog, a dologi jogok és a családi jog), ahol a belső jogszabályok eddig ezt nem tették lehetővé.⁹ A generálklauzulákat illetően a Kódex Általános rendelkezéseinek¹⁰ szabályai köréből az általános kitérítő klauzula,¹¹ illetve az általános kiegészítő szabály¹² emelendő ki. Közös a két generálklauzula jellegű szabályban, hogy megjelenésük újdonság a Kódex rendszerében. Ahogyan a Tankönyvben olvashatjuk, „[a] kollíziós módszer egyik hátránya, hogy csak korlátozottan tud tekintettel lenni az egyedi esetek sajátosságaira. A jogalkalmazónak követnie kell a kollíziós szabály rendelkezését és – bizonyos korlátok között – akkor is alkalmaznia kell az annak értelmében alkalmazandó jogot, ha az a konkrét esetben a bíró megítélése szerint méltánytalan. A kollíziós szabályoknak ezt a „vakságát” a nemzetközi magánjog elméletében már régóta és sokan kárhoztatták.”¹³ Az általános kitérítő klauzula a kollíziós szabályok eme „vakságának” orvoslására szolgál. A kollíziós szabályok megalkotásakor a törvényhozó célja olyan normák létrehozása, melyek a

⁶ Lásd: *Tankönyv*, 30–32. o.

⁷ Lásd: *Szabó* [2016c].

⁸ Lásd: Kódex, 9. §.

⁹ A régi Kódex eredetileg csak a szerződésekre vonatkoztatva biztosította ezt a lehetőséget a felek számára. Az uniós jogalkotás eredményeként azonban idővel egyre bővült a felek autonómiájának hatósugara, s ez a fejlemény egyre gyakrabban a régi Kódex – esetenként helytelen – módosításának kiváltó okává vált.

¹⁰ Lásd: Kódex, 1–14. §.

¹¹ Lásd: Kódex, 10. §.

¹² Lásd: Kódex, 11. §.

¹³ Lásd: *Tankönyv*, 42–43. o.

tényállást a tipikus esetekben a hozzá legszorosabban köthető joghoz rendelik. Az esetek nagy részében a szabályok a „legalkalmasabb” joghoz vezetnek – probléma akkor merül fel, amikor az ügy konkrét körülményei miatt szorosabb kapcsolatot mutat más joggal, mint amelyre a szabály által meghatározott kapcsoló elv utal. Az általános kitérítő klauzula metódusa szerint „[h]a az ügy körülményei alapján nyilvánvaló, hogy az ügy az e törvény szerint irányadó jognál lényegesen szorosabban kapcsolódik egy másik joghoz, kivételesen ezt a másik jogot lehet alkalmazni.”¹⁴ Az eszköz a bíróság mérlegelése alapján vagy a felek kérelmére bármely ügyben alkalmazható,¹⁵ így remélhetőleg hatékony eszközt szolgáltat majd az említett kivételes helyzetek kezelésében. Az általános kiegészítő szabálynak – mint szintén új, általános elv jellegű és a legszorosabb kapcsolat elvével operáló rendelkezésnek – ettől eltérő funkciója van: „hézgapótló” céllal került a normarendszerbe. Ennek köszönhetően minimálisra redukálódik az olyan tényállások előfordulásának esélye, melyekre a belső nemzetközi magánjogi törvény nem ad kollíziós szabályt.¹⁶

A jogági elhatárolást a III. fejezet (*Burián László*) végzi. A szerző a nemzetközi magánjog tudományát magát is megosztó fogalom meghatározás problematikájával foglalkozik. Ugyanis ha a nemzetközi magánjogot tág értelemben határozzuk meg, a közvetett jogrendezést megvalósító, homogén módszerrel élő kollíziós normákon kívül bizonyos anyagi jogi szabályok (pl. az imperatív szabályokat vagy a nemzetközi jogegységesítés termékeit), illetve a nemzetközi polgári eljárásjog egyes szabályai (pl. joghatóság, idegenjog) is ide sorolhatók. A Tankönyv ezzel szemben egyértelműen a szűk értelmezés mellett foglal állást: nemzetközi magánjogi azon norma, mely a magánjog tárgykörébe sorolható jogviszonyokat utaló, kollíziós módszerrel szabályozza.¹⁷ A jogág ilyen letisztult behatárolása azonban nem képezi akadályát, hogy a Tankönyv a későbbiek során a nemzetközi magánjog egyéb vetületeivel (joghatóság, külföldi határozatok elismerése és végrehajtása) is foglalkozzon (I. XVI. fejezet). Ez a hozzáállás csak helyeselhető, tekintettel arra, hogy a nemzetközi magánjogi tényállások a gyakorlatban igen összetett helyzeteket írnak le, ennek megfelelően „nem kell félnünk a nemzetközi magánjog kifejezést elszakítani vélt fogalmi béklyóitól és a gyakorlati szükség tükrében értelmezni azt”.¹⁸

¹⁴ Lásd: Kódex, 10. § (1) bekezdés.

¹⁵ Tekintettel természetesen a klauzula korlátjaira, a felek jogválasztására, illetve a szakasz szövegébe beépített – a klauzula alkalmazását igencsak megnehezítő – határidőre.

¹⁶ „Ha e törvény nem tartalmaz rendelkezést a hatálya alá tartozó valamely jogviszonyra nézve, arra annak az államnak a joga alkalmazandó, amellyel a jogviszony a legszorosabb kapcsolatban van.” Lásd: Kódex, 11. §.

¹⁷ Lásd: *Tankönyv*, 52–53. o.

¹⁸ *Nagy* [2014], 98. o.

A joghallgatók számára különlegesen fontos, hogy a jogforrási rendszerről egy általános átfogó képet kapjanak (IV. fejezet, *Burián László*). A nemzetközi magánjog forrásai ugyanis többretegűek, s megfelelő iránymutatás híján eme összetettség útvesztőjében nehéz megtalálni a helyes ösvényt. E jogág ugyan nemzetközi elemmel rendelkező tényállásokkal foglalkozik, mégis köztudott, hogy az azt szabályozó normák többsége nemzeti eredetű (1.1., illetve 2.1.–2.3.1. alfejezetek). Ezek mellett azonban nem hanyagolható el a nemzetközileg egységesített kollíziós jog (1.2., illetve 2.3.2.2. alfejezetek), a vonatkozó bilaterális egyezmények (2.3.2.1. alfejezet), illetve az Európai Unió egyre terebélyesedő jogalkotása (1.3., illetve 2.3.2.3. alfejezetek) sem. Legutóbbi tekintetében különösen nagy segítséget nyújthat az egyes rendeletek szabályozás terjedelme szerinti szisztematikus kategorizálása (csak alkalmazandó jogot meghatározó, komplex, illetve kizárólag eljárási kérdéseket érintő rendeletek, végül azon források, melyek az előbbi kategóriákba nem sorolhatók be).¹⁹

Szorosan a fogalmi alapozáshoz ékelődik a tárgy fejlődéstörténetének antik jogokig visszanyúló, elképesztő alaposságú bemutatása (V. fejezet, *Burián László*), melyet egy rövidebb normatani rész követ (VI. fejezet, *Burián László*). Itt kerülnek bemutatásra a kollíziók fajtái (időközi, illetve a területközi és személyközi kollíziók, melyek feloldására immár a Kódex is tartalmaz tételes szabályokat),²⁰ a kollíziós szabályok közös szerkezeti jellemzői, illetve a kollíziós normák típusai. Az egyoldalú, többoldalú, önálló és önállótlan, illetve rejtett és kifejezett kollíziós normák ismertetése példákon keresztül valósul meg, mely könnyíti a megértést és egyben izgalmas kitekintést nyújt a külföldi kollíziós jogi megoldások világába (lásd az USA-tagállamok joghatósági szabályairól²¹ szóló részt). A fejezet végén a szignifikáns kapcsoló elvek rendszerezett bemutatása található, elkülönítve a jogviszony alanyához (pl. állampolgárság, lakóhely, szokásos tartózkodási hely), tárgyához (pl. *lex rei sitae*, *lex bandi*), a jogviszony alanyainak cselekményeihez (pl. *lex loci actus*, *lex pro voluntate*), vagy egyéb szempontokhoz kötődő (pl. legszorosabb kapcsolat elve, kitérítő klauzulák) elveket.

„A kollíziós szabály alkalmazása” címet viselő VII. fejezet (*Burián László*) a csalárd kapcsolás intézményének bemutatásával kezdődik. A nemzetközi magánjog e sajátos institutumának akkor is indokolt egy alfejezetet szentelni, ha annak sza-

¹⁹ Lásd: *Tankönyv*, 63–65. o. A kategorizálás nem csak technikai szempontból fontos: a tagállami, belső jogalkotársra gyakorolt hatás szempontjából is különböznek az egyes csoportokba sorolt rendeletek. Lásd: *Somssich* [2016].

²⁰ Lásd: Kódex, 6. §.

²¹ Lásd: *Tankönyv*, 127. o.

bályozása kikerült a Kódexből.²² A felek mellőzési kérelméről, mint a nemzetközi magánjog alapeszméjével nehezen összeegyeztethető, hazafelé törekvést elősegítő eszközről²³ hasonló mondható el, hogy indokolt röviden bemutatni és részletezni meghaladottá válásának okait. E két eszközt a minősítés, a hozzáigazítás, az előkérés és a *renvoi* jogintézményeinek részletes jellemzése követi. Ennek során olyan klasszikus tankönyvi jogesetek is bemutatásra kerülnek, mint a „*Forgo-ügy*”²⁴ vagy a Málta eset,²⁵ de egészen különleges döntések („*Tennessee Wechsel*”-ügy,²⁶ görög özvegy törvényes öröklési igénye²⁷), saját példák is beépítésre kerültek. Megjelennek más országok,²⁸ illetve fontosabb nemzetközi jogforrások megoldásai,²⁹ mindezek történeti adalékokkal fűszerezve. A szerző széles látókörűségét bizonyítja, hogy a nemzetközi magánjog tudományának egyéb jeles képviselőinek álláspontját is beépíti a szövegbe.³⁰

A külföldi jog alkalmazásával és tartalmának megállapításával kapcsolatos kérdések (VIII. fejezet, *Burián László*) a közrendtől és az imperatív szabályoktól (IX. fejezet, *Burián László*) elkülönítetten kerülnek tárgyalásra. A részletesen kidolgozott témakörök az elméleti alapon és a Kódex rendelkezéseinek ismertetésén túl felölelik többek között a vonatkozó bírói gyakorlat, valamint a fennálló európai uniós megoldások bemutatását is.

A kötet második nagy egysége a „Különös rész” címet viseli. Közismert, hogy a kollíziós jogi szabályok a jogviszony legjellegzetesebb elemét megragadva igyekeznek az alkalmazandó jogot a tényálláshoz kapcsolni, s ilyen absztrakt módon

²² A régi Kódex a külföldi jog mellőzésének esetei közt definiálta az intézményt: „Nem lehet alkalmazni azt a külföldi jogot, amely a felek által – az egyébként irányadó jogszabály megkerülése céljából – mesterségesen vagy színleléssel létrehozott külföldi elemhez kapcsolódik (csalárd kapcsolat).” [régí Kódex 8. § (1) bekezdés] Az új törvényt megalkotó kodifikációs bizottság már nem tartotta szükségesnek a szabály megtartását, melyet főként a mértékadó bírói gyakorlat hiányával indokolt, s helyette alternatív eszközök igénybevételét irányozta elő hasonló helyzetek kezelésére. Lásd: *Vékás* [2016], 24–25. o.

²³ A Kódex is biztosít a felek számára lehetőséget a jogvitájukra alkalmazandó jog befolyásolására, melyet immár fejlettebb eszközök igénybevételén keresztül valósíthatnak meg (lásd pl. általános kitérítő klauzula). Az intézmény fenntartása az említett visszasságok mellett azért sem indokolt, mert annak gyakorlati alkalmazása elenyésző volt. *Burián–Szabó* [2017], 241. o.

²⁴ Lásd: *Tankönyv*, 181–183. o.

²⁵ Lásd: *Tankönyv*, 166. o.

²⁶ Lásd pl. *Tankönyv*, 159. o., 188–189. o.

²⁷ Lásd: *Tankönyv*, 176–177. o.

²⁸ Lásd az egyes jogrendszerek anyagi jogának eltérő megoldásait részletező 3.1.2. „A fórum anyagi joga és a külföldi anyagi jog közötti rendszertani eltérések” címet viselő alfejezetet. Lásd: *Tankönyv*, 158–160. o.

²⁹ Lásd: *Tankönyv*, 191–193. o.

³⁰ Lásd: pl. *Tankönyv*, 167–170. o., 187. o.

meghatározni a jogvita elbírálására legalkalmasabb jogrendszert. Ezt kapcsoló elvek segítségével teszi, mely elvek rendszere időről időre a globális, illetve a belső jog fejlődéséhez igazodva maga is változik. Ezeket a módosulásokat, a fejlődés pillanatnyi állapotát és annak mérőföldköveit mutatják be a X–XVI. fejezetek. A részt alkotó egységek közös tulajdonsága, hogy igyekeznek átfogó képet adni az egyes témaköröket illetően. Ennek megfelelően nem csupán a Kódex releváns szabályozása kerül felhívásra a személyes jog, a családjog, dologi jog, a kötelmi jog, illetve az öröklési jog területén, hanem a jelentősebb nemzetközi, uniós eredetű jogforrások is.

A „Személyek” címet viselő X. fejezet (*Raffai Katalin*) a személyes jog témakörét járja körül: azon személyek státuszát tárgyalja, akik nemzetközi magánjogi jogviszonyok alanyai lehetnek. Ki van véve ebből a körből az állam jogalanyiságával kapcsolatos fejtegetés (ezt az eljárásjogi részben találjuk), követve a Kódex által bevezetett új rendszertani felosztást.

A fejezet két nagy egysége elkülönítve foglalkozik a természetes személyek, illetve a jogi személyek személyes jogával. Bemutatásra kerülnek az egyes alfejezetekben a különböző jogrendszerek által a kérdéskörre alkalmazott megoldások, a területen meghatározó szerepet játszó jogintézmények (jogképesség, cselekvőképesség, gondnokság stb.) nemzetközi szabályozásának bemutatása, illetve a Kódex által kidolgozott szabályrendszer.

A családjog a nemzetközi magánjog speciális területe. Mivel bizonyíthatóan egyre több a nemzetközi vonatkozással bíró család, s ebből kifolyólag a nemzetközi családjogi viszonyok rendezésére irányuló vitás ügyek száma, a terület egyébként sem elhanyagolható – elméleti és gyakorlati – jelentősége egyre nő. A nemzetközi családjoggal kapcsolatos jogegységesítés, az újabb eredmények, trendek követése így kiemelt jelentőséggel bír, mely azonban sokszor nehézkes a nemzeti tradicionális elemekkel erősen tűzdelt jogágon belül.³¹ Ennek ellenére számos témakört szabályozó nemzetközi egyezmény, másodlagos uniós jogforrás, illetve modern nemzeti szabályozási megoldás született, melyek bemutatására a „Nemzetközi családjog” címet viselő XI. fejezet (*Raffai Katalin*) hivatott. A fejezet tematikusan számba veszi a vonatkozó jogforrásokat, majd külön foglalkozik a házasság, a rokonság, a házasság felbontásának, illetve a tartási kötelezettségek témakörével. Az egyes belső egységeken belül mutatja be az adott kérdésben irányadó szabályokat és azok hierarchiáját, mely előbbieket összetettsége okán fontos iránymutatást jelent a területen eligazodni vágyók számára. Kapcsolódó témakör a *de facto* élettársak, illetve a bejegyzett

³¹ Lásd: *Tankönyv*, 267–268. o.

élettársak helyzetének rendezése, melyre nemzetközi jogforrás hiányában a Kódex hivatott, és amelynek rövid tárgyalását a XII. fejezet (*Raffai Katalin*) végzi.

A nemzetközi dologi jog szabályainak elemzését a legpraktikusabb az irányadó jogforrások számbavételével kezdeni – tekintettel azok sporadikus jellegére szintén elsődleges szempont a jogforrási rendszer átláthatóságának biztosítása. Ezt is teszi a XIII. fejezet (*Szabó Sarolta*), mielőtt rátér a dologi jog általános és speciális szabályainak ismertetésére. A fejezetet dicséri, hogy kiemelt figyelmet fordít a jogág bekövetkező legújabb változásoknak (jogválasztás térhódítása, egyes részterületek, mint például a kulturális javak helyzetének elemzése), mely mellett nem szorul háttérbe a dogmatika fejlődésének és aktuális jellemzőinek bemutatása. A megértést és átláthatóságot különböző „áttekintő táblázatok” segítik, melyek mind a dologi jog általános, mind annak különös szabályait és azok egymáshoz való viszonyát külön kimutatásokban ábrázolják.³²

A nemzetközi kötelmi jogot átfogó XIV. fejezet (*Szabó Sarolta*) két nagy részre, a nemzetközi szerződések kötelmi jogának, illetve a nemzetközi szerződésen kívüli kötelmek jogának alfejezeteire oszlik. A szerződéses kötelmi jog területén kiemelkedő jelentőséggel bír. Az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseiről szóló ENSZ-egyezmény,³³ közismert nevén a Bécsi Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) – mely ugyan anyagi jogi szabályokat tartalmazó egységesített jogforrás – említése mégis nélkülözhetetlen. Annál is inkább, mivel az Egyezmény alkalmazása kikapcsolja a kollíziós jogi szabályokat és további vizsgálódásra az alkalmazandó jog megtalálása érdekében nincsen szükség.³⁴ Az Egyezmény szabályainak részletes elemzése azonban szétfeszítené a Tankönyv kereteit, így annak oktatása és ennek megfelelően a hozzá kapcsolódó írott tananyag³⁵ is elkülönítésre került.

A kollíziós szabályokat illetően gyakorlati jelentőségüknek megfelelően a „Róma I. rendelet”,³⁶ illetve a Kódex új, előbbivel összehangolt szabályai, illetve az irányadó bírói gyakorlat (*Nikiforidis*-ítélet,³⁷ *Hőszig Kft. kontra Alstom Power*

³² Lásd: *Tankönyv*, 337. o., 341. o.

³³ Egyesült Nemzeteknek az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseiről szóló, Bécsben, az 1980. évi április hó 11. napján kelt Egyezmény; kihirdette az 1987. évi 20. törvényerejű rendelet.

³⁴ Az Egyezményről bővebben lásd: *Szabó* [2016a]; illetve az alkalmazási köréről és a legújabb hazai bírói gyakorlatról: *Vadász* [2017].

³⁵ Az Egyezmény tankönyvi elemzését lásd: *Bánrévy* [2016], 103–129. o.

³⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 593/2008/EK rendelete a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról („Róma I. rendelet”).

³⁷ Lásd: *Tankönyv*, 357. o., 371–373. o.

Thermal Services-ügy,³⁸ *Unamar*-ügy,³⁹ *Rutten*-ügy⁴⁰ stb.) kerülnek részletesen bemutatásra. A kapcsolóelvek közti eligazodást ezen a helyen – illetve a szerződésen kívüli kötelmek területén – is szemléltető táblázat segíti.⁴¹

A nemzetközi szerződésen kívüli kötelmi jogviszonyokat illetően igen jelentős változásokat hozott a Kódex. A jogalkotó célja az volt, hogy a területen született másodlagos uniós jogforrás, a kötelmi jogi kollíziós jogegységesítés másik nagy terméke⁴² és a Kódex minél teljesebb körű összehangolását elvégezze annak érdekében, hogy a szabályok között – a régi Kódex 2009. évi módosítása⁴³ ellenére a belső jogban továbbra is – jelen lévő hézagokat és átfedéseket elkerülje. A Tankönyv ismerteti és összehasonlítja a „Róma II. rendelet”, a Kódex, illetve a régi Kódex jelentősebb normáit, beépítve a gyakorlat által kialakított tételeket.

A határokon átnyúló öröklési ügyekre irányadó nemzetközi magánjogi szabályok a XV. fejezetben (*Raffai Katalin*) találhatóak. A fő szerepet ebben a fejezetben is a területen született komplex uniós jogforrás, az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, az ilyen ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről szóló „Öröklési rendelet” szabályainak ismertetése játssza, mely mellett a Kódex szubszidiárius rendelkezései sem kerülnek háttérbe.

A záró fejezet (XVI., *Raffai Katalin*) a joghatósági, eljárásjogi szabályokkal, illetve a külföldi határozatok elismerésének és végrehajtásának kérdéseivel foglalkozik. A Kódex rendszere ezeken a területeken igen jelentős koncepcionális változásokon ment keresztül, melynek ismertetése a fejezetben kiemelt fókuszot kap. A Tankönyv nem hagy eligazítás nélkül a hatályban lévő jogsegélyegyezményeket illetően sem: a multilaterális egyezmények és a polgári ügyekben történő igazságügyi együttműködés területén született uniós joganyag mellett a fejezetekhez csatolt függelék tartalmazza ezek számbavételét.

Összességében elmondható, hogy a Tankönyv a nemzetközi magánjog rendszerét komplex módon bemutatja, mely mind az érdeklődők, mind gyakorlati szakemberek, illetve természetesen a hallgatók mint „célközönség” számára is alapvető

³⁸ Lásd: *Tankönyv*, 360. o.

³⁹ Lásd: *Tankönyv*, 371 o.

⁴⁰ Lásd: *Tankönyv*, 386–387. o.

⁴¹ Lásd: *Tankönyv*, 381. o., 413. o., 414. o.

⁴² Az Európai Parlament és a Tanács 864/2007/EK rendelete a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról („Róma II. rendelet”).

⁴³ 2009. évi IX. törvény a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelet módosításáról.

forrásként szolgál – kiegészülve a 2017-ben átdolgozott Jogszabály- és jogesetgyűjteménnyel⁴⁴ – és járul hozzá a jogág fortélyainak elsajátításához.

Vadász Vanda

Felhasznált irodalom

- Bánrévy Gábor* [2016]: A nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga. Szent István Társulat, Budapest.
- Burián László* [2016]: A jogrendszerek versenye és a nemzetközi magánjog. *Iustum Aequum Salutare*, XII. évf., 3. sz.
- Burián László – Szabó Sarolta* [2017]: Inconsistencies between Theory and Practice in the Treatment of Foreign Law in Hungary. In: *Yuko Nishitani* (szerk.): *Treatment of Foreign Law – Dynamics towards Convergence?* Springer Publishing, Cham.
- Mádl Ferenc – Vékás Lajos* [2016]: Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.
- Nagy Csongor István* [2014]: Burián László: Nemzetközi magánjog. Általános rész. *Állam- és jogtudomány*, 55. évf., 4. sz.
- Nagy Csongor István* [2017]: Nemzetközi magánjog. HVG Orac, Budapest.
- Somssich Réka* [2016]: Az uniós tagállamok szabályozástechnikai megoldásai a nemzeti jog, valamint az uniós jog viszonyának rendezésére a nemzetközi magánjog területén. In: *Berke Barna – Nemessányi Zoltán*: Az új nemzetközi magánjogi törvény alapjai. Kodifikációs előtanulmányok. HVG Orac, Budapest.
- Szabó Sarolta* [2016a]: A Bécsi Vételi Egyezmény, mint nemzetközi lingua franca. Az egységes értelmezés és alkalmazás újabb irányai és eredményei. Pázmány Press, Budapest.
- Szabó Sarolta* [2016b]: A külföldi jog alkalmazásának (tartalma megállapításának) problematikája. In: *Berke Barna – Nemessányi Zoltán*: Az új nemzetközi magánjogi törvény alapjai. Kodifikációs előtanulmányok. HVG Orac, Budapest.
- Szabó Sarolta* [2016c]: Gondolatok az új cseh nemzetközi magánjogi kodifikáció apropóján. *Iustum Aequum Salutare*, XII. évf., 3. sz.
- Szabó Sarolta* (szerk.) [2017]: Nemzetközi magánjog – Jogszabály- és jogesetgyűjtemény. Pázmány Press, Budapest.
- Vadász Vanda* [2017]: Szemelvény a Bécsi Vételi Egyezmény alkalmazása köréből – tekintettel a magyar bíróságok legújabb esetjogára. *Külgazdaság*, 61. évf., 1–2. sz.
- Vékás Lajos* [2016]: A törvény szerkezetéről és néhány általános részi kérdésről. In: *Berke Barna – Nemessányi Zoltán*: Az új nemzetközi magánjogi törvény alapjai. Kodifikációs előtanulmányok. HVG Orac, Budapest.

---

⁴⁴ *Szabó* [2017].

Vadász Vanda, tudományos segédmunkatárs, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Jogtudományi Intézet. E-mail: vadasz.vanda@tk.mta.hu